

Specialer 1986

Annemette Kirkegaard: Kultur og forandring i Tanzania.

Specialer 1987

Steen Læssøe Amstrup: Motown. Den amerikanske plade-koncern The Motown Corporation og udviklingen af den såkaldte Motown-stil i perioden 1959-67.

Jørgen Dejgaard: Kortopera. Baggrund, karakteristik og analyse.

Gerda Hempel: Musikvideo. Musik og billeder eller billeder og musik?

Rikke Henriksen: Johan Herman Schein: Banchetto Musicale. Historisk-musikalsk baggrund.

Per Enggaard Pedersen: George Russell. teoretiker, komponist/arrangør, improvisator.

Søren Møller Sørensen: Arnold Schönbergs æstetiske anskuelser og forudsætninger og en diskussion af hans forhold til ekspressionismen.

Resuméer af udvalgte specialeafhandlinger ved Københavns Universitets musikvidenskabelige institut, 1987

Jørgen Dejgaard: *Kortopera. Baggrund, karakteristik og analyse.*

Begrebet kortopera blev første gang benyttet i forbindelse med en kammermusikfestival i Baden-Baden i 1927, og dækker over en opera af kortere varighed i én akt.

Specialet søger, på baggrund af de store politiske og sociale omvæltninger, der finder sted efter første verdenskrig, specielt i Tyskland, at klarlægge, hvorfor der netop i 20'erne opstår dette nye musikdramatiske fænomen. Dernæst følger en karakterisering af kortoperaen som genre, og forholdet til andre genre som helaftensopera, musikdrama og skuespil undersøges. På skuespillets område er det især Strindbergs enaktere fra slutningen af forrige århundrede, der har interesse.

Repertoiret af enaktoperaer fra Mascagnis »Cavalleria Rusticana« (1890) frem til 2. verdenskrig diskuteres, og der kan bl.a. konstateres en signifikant forøgelse af antallet af énaktoperaer i 20'erne. Specialet rummer dernæst en analyse af 4 kortoperaer, der alle blev uropført ved Baden-Baden festivalen. Det er Kurt Weills »Mahagonny Songspiel« (et forstudie til den senere helaftensopera »Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny«). Paul Hindemiths »Hin und zurück« Darius Milhauds »L'enlèvement d'Europe« og Ernst Toch's »Die Prinzessin auf der Erbse«.

Til slut undersøges, hvad der blev af kortoperagenren efter 2. verdenskrig, hvor begrebet kortopera ikke længere benyttes. Som bilag er der en detaljeret oversigt over enaktsrepertoiret i perioden 1890-1933.

Per Enggaard Pedersen: *George Russell: Teoretiker, komponist/larr. og improvisator.*

Specialet omhandler en af den amerikanske, og for en kort periode også skandinaviske, jazzscenes mest originale og kompromisløse musikere: George Allan Russell.

De tre synsvinkler under hvilke jeg betragter Russell tildeles i specialet hver et kapitel, med hovedvægten på kapitlet om Russell som komponist, da denne side af hans mangfoldige virke er den til dato dårligst skrevne.

Kapitel I: Sammenstilling af kritikpunkter til Russells koncept.

Indledningen indeholder en kort redegørelse for principperne i Russells teoretiske improvisationsskole »The Lydian Chromatic Concept of Tonal Organization«. Dernæst følger en sammenstilling af de vigtigste videnskabelige kritiske artikler til konceptet, ordnet efter de emner Russell præsenterer i sin lærebog. Enkelte af disse emner kommenteres med egne vurderinger og kritikpunkter.

Kapitel II: Kronologisk oversigt over Russells produktion, samt en beskrivelse af Russell som komp./larr. belyst ved hjælp af udvalgte kompositioner og arrangementer.

I dette kapitel analyseres seks kompositioner, der tidsmæssigt dækker de første tyve år (1946-66) af Russells i skrivende stund fyrré år lange kompositionsperiode. De enkelte analyserede numre er udvalgt, så de viser Russells arbejde med forskellige ensembletyper. Ligeledes fokuserer hver enkelt analyse på et specielt emne såsom: tonalitet, arrangement, metrik, m.m.

Kapitel III: En karakteristik af Russell som lydisk improvisator.

Med udgangspunkt i Russells indspillede soloer beskrives Russell som lydisk improvisator. Tre udvalgte soloer beskrives indgående med hensyn til Russells brug af motiver og tonalitet som strukturerende element. Endelig forsøger jeg at påvise en sammenhæng mellem Russells brug af skalaer og det skalamateriale, han redegør for i det lydiske koncept.

I specialets andet bind (appendix) finders aftrykt fyldige nodeeksempler til de tre kapitler i tekstdelen, samt en opdateret kompositionsliste (juni 85), der samtidig indeholder oplysninger om opdragshaver, relevante pladeindspilninger og private båndoptagelser foretaget af de nordiske radiofonier.

Søren Møller Sørensen: *Arnold Schönbergs æstetiske anskuelse og forudsætninger og en diskussion af hans forhold til ekspressionismen.*

Specialafhandlingen redegør for Arnold Schönbergs æstetiske positioner og for deres historiske forudsætninger. Den falder i 6 kapitler med to ekskurser indskudt:

Kap. 1 tager sit udgangspunkt i det sene 19. årh.'s strid mellem udtryksæstetik og formalisme, og det demonstreres, at selv om S terminologisk er bundet i partistridens falske dikotomi, præsenterer hans æstetik de tre strukturelt forbundne idekomponenter: det moderne subjektivistiske udtryksideal, ideen om det absolutte kunstværk og den absolutte kunsts metafysik. Disse idekomponenter kan netop som samhørende forfølges tilbage til »Sturm und Drang«-æstetikens opgør med det gamle Europas mimetiske kunstideal.

Kap. 2 demonstrerer, hvordan ideen om musikken som umiddelbart jeg-udtryk hos S udmøntes i forestillingen om musikkens udspring i det ubevidste.

Eskurs 1 (»Den absolutte musiks metafysik«) beskriver en udviklingslinie i tysk musikæstetik fra Wackenroder til Schopenhauer og Wagner.

Kap. 3 beskæftiger sig med S som musikteoretiker og diskuterer hans betragtninger over musikteoriens grundlag, berettigelse og muligheder. Det påpeges, at selv om S aldrig helt gør sig fri af det 19. årh.'s tro på stilhistoriske udviklingslovmæssigheder, der alene er begrundet i det akustiske materials natur, præsenterer han ansatser til en dialektisk forståelse af samspillet i den kompositoriske proces mellem det naturgivne og det socialt, historisk og subjektivt betingede.

Kap. 4 omhandler S's synspunkter på spørgsmålet om forholdet mellem musik og tekst. Særlig opmærksomhed vies S's forsøg på at indkredse digterværkets absolut kunstneriske kvaliteter.

Ekskurs 2 (»Lyd og mening i æstetisk konstruktion«) forfølger ideen om »Det specifikt digteriske« som den formuleres i strukturel lingvistisk og semiotisk teori. Det fremdragne materiale sammenholdes med H. H. Eggebrechts teori om en æstetisk, værkintern betydningsproduktion i autonom musik.

Kap. 5 Omhandler publikationen »Der blaue Reiter« og hæfter sig bl.a. ved samklangen, mellem det ekspressionistiske maleris æstetik og det forudgående århundredes musikæstetik.

Kap. 6 diskuterer begrebet musikalsk ekspressionisme og S's forhold til ekspressionismen. Det konkluderes, bl.a. ud fra den ovenfor konstaterede samklang, at S som æstetiker kunne være »ekspressionistisk« blot ved at videreføre den tradition, han som musiker havde hjemme i.

Afhandlingen munder ud i nogle analytiske betragtninger over forholdet mellem musik og tekst i S's musikdramatiske værker »Erwartung« og »Die Glückliche Hand« og i oratoriefragmentet »Die Jakobsleiter«.